

Ruimte krijgen

Column door Agnes Cremers, 5 februari 2020

Vorig jaar kwam ik op het oudergesprek voor mijn dochter, die op dat moment nog in de kleuterklas zat. Het was een fijn gesprek: ze vindt prima haar weg op school. Maar ik had wel een vraag aan de juf: Waarom werd het vervelende kindje van de klas steeds naast haar gezet?

Het is zo'n jongetje dat altijd schreeuwt als hij zijn zin niet krijgt. Vaak net iets te dicht bij je komt staan. Wel van een vechtpartij houdt. En gewoon altijd heel erg aanwezig is. Het is zeg maar het type 'vervelende jongen' die je de rest van je leven nog tegen gaat komen, maar altijd uit de weg zal gaan.

De juf had een antwoord: Dit was het lot van het lieve meisje.

Dat was even slikken. Het is het klassieke voorbeeld van ruimte geven en ruimte nemen. Mijn dochter moest de ruimte geven aan het drukke jongetje van de klas. En dat kon zij. Daarom werd hij niet naast een ander druk kindje gezet die hem misschien een dreun zou geven. Op zijn beurt ontnam hij haar, al haar ruimte.

Het deed mij denken aan de vaste patronen en systemen die ik met mijn collega tegenkwam in ons vrouwengeschiedenis project, F-site. Dit educatieplatform is gevuld met vele verhalen van vrouwen. Vrouwen die ruimte moesten maken voor mannen. Tijdens hun leven of daarna, in de geschiedenisboeken.

De meest aansprekende voorbeelden hiervan zijn de grote verzetsvrouwen. Neem Jacoba Van Tongeren. Ze leidde, tijdens de Duitse bezetting, in Amsterdam een verzetsgroep: De Groep 2000. Deze groep van 140 mannen en vrouwen redde het leven van duizenden mensen. Jacoba van Tongeren gebruikte haar kennis van militaire discipline en geheimhouding. De leden van Groep 2000 spraken elkaar niet aan met namen, maar met cijfers. Zo bleef de groep uiterst geheim en dus succesvol.

Gedurende de oorlog stelden mensen binnen het verzet wel eens vragen over de leiderschapskwaliteiten van deze 'juffrouw 2000', zoals Jacoba Van Tongeren werd genoemd. Zo ook Henk Van Randwijk, hoofdredacteur van Vrij Nederland. Hij vond dat deze rol niet voor een vrouw was weggelegd. Hij opperde zelfs, om de leiding over te nemen. Jacoba van Tongeren bedankte hiervoor.

Na de bevrijding raakte ze decennialang in vergetelheid. (Ondanks dit machtige portret gemaakt door Max Nauta in 1945) Ze had dan ook enkele dingen tegen zich: Haar verzetsgroep was in zekere zin té geheim geweest, de groep 2000 was niet bekend. Daarnaast was ze na de oorlog niet direct op het podium gaan staan om te roepen over al haar verzetsdaden. En tot slot: ze was een vrouw. En vrouwen passen niet in het rolbevestigende beeld van een 'groot verzetsleider'. Vrouwen waren volgens de overleveringen eerder koerier geweest. De grote leiders? Dat waren mannen. Zoals: Henk van Randwijk.

Maar laat ik het nu niet alleen over de mannen hebben. Het ellebogenwerk en ruimte nemen, dat kunnen vrouwen ook. Ook vrouwen onderling. Vorig jaar maakten wij een tentoonstelling over de strijd voor vrouwenkiesrecht in Amsterdam. Nu is er vaak één naam die mensen direct aan het vrouwenkiesrecht koppelen: Aletta Jacobs.

Ze was dan ook sinds 1903 voorzitter van de vereniging voor Vrouwenkiesrecht. En Jacobs was op een vele vlakken de eerste: De eerste vrouw in Nederland die een HBS bezocht, de eerste vrouw die afstudeerde aan een universiteit, de eerste vrouw die arts werd en de eerste vrouw die promoveerde. En dat bekt erg lekker in de geschiedenisboeken. Maar Aletta Jacobs kon nog iets - waar menig instagram feminist wat van kan leren: Ze schreef zichzelf de geschiedenis in. Ze wist precies hoe personal branding werkte: Ze liet talloze portretten van zichzelf maken, op foto's stond ze geregeld prominent in het midden, en ze schreef een autobiografie. In dit boek Herinneringen gaat ze zelf vleierij zeker niet uit de weg.

Maar als je zelf de ruimte neemt gaat dit soms ten koste van een ander. Een vrouw die minder bezig was met haar eigen PR - maar wel de eigenlijke oprichter was van de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht - is Wilhelmina Drucker.

Haar naam is niet onbekend maar haar faam haalt het niet bij die van Jacobs. Drucker was onze eerste radicaal feminist en de meest principiële in de strijd. Ze was de dochter van een alleenstaande naaister. Met plat amsterdams accent was zij de eerste die in 19e eeuw voor groot publiek openlijk

durfde te spreken over het vrouwenkiesrecht. Maar ze zat - zo stelde ze in een interview - niet te wachten op lofprijzingen: *'Ik haat die onderlinge vrouwen-ophemelarij'*, waren haar woorden.

En zo geschiedde. Zie hier de symbolische foto uit 1911. In het midden zien we Aletta Jacobs. En wie zien we daar links, wat meer aanschouwelijk, een beetje vaag, ook wat bewogen? Wilhelmina Drucker.

Van de vrouwengeschiedenis weer terug naar mijn dochter. De dag na het oudergesprek had de juf het vervelende jongetje alleen gezet. Mijn dochter kreeg zo haar ruimte terug.

Aan het einde van het jaar nam zij samen met haar klasgenootjes afscheid van haar leerkracht. Ieder kind kreeg een speech. Over mijn dochter werd verteld hoe graag ze dingen organiseerde. Hoe ze met plezier verhalen deelden. Ze aanstekelijk vrolijk was. En de juf goed kon assisteren. Een vriendje van haar met dezelfde eigenschappen werd door de juf 'een natuurlijk leider' genoemd. Mijn dochter werd geprezen als 'lief en zorgzaam'.

Ik zou heel graag tegen mijn dochter willen zeggen dat ze later kan worden wat ze wil. Er worden inmiddels boekenplanken volgeschreven met historische empowerment verhalen voor meisjes. Maar dan moet er wel iets veranderen: wij moeten veranderen. We moeten een einde zien te maken aan de vastgeroeste stereotyperingen en systemen. Maar laten we niet te veel ellebogen, laten we elkaar ruimte geven.